

Sygn. akt III UK 150/14

POSTANOWIENIE

Dnia 28 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kuryło

w sprawie z odwołania J. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w W.

z udziałem zainteresowanych: J. D., D. P., M. Spółki z ograniczoną

odpowiedzialnością z siedzibą w B.

o zapłatę składek,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw

Publicznych w dniu 28 stycznia 2015 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 13 lutego 2014 r., sygn. akt III AUa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. zasądza od odwołującego się J.P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w W. kwotę 1.800 (tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) po rozpoznaniu sprawy J.P., przy udziale zainteresowanych J. D., D. P. oraz M. sp. z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B., przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddziałowi w W. o zapłatę składek, na skutek apelacji J. P. od wyroku Sądu Okręgowego w R. z dnia 4 grudnia 2012 r. (mocą którego oddalono jego odwołanie od decyzji organu rentowego z 20 kwietnia 2009 r., stwierdzającej, że J. P., jako członek zarządu „M.” Sp. z o.o. z siedzibą w R., odpowiada za zaległe należności z tytułu składek na

ubezpieczenie społeczne, zdrowotne oraz Fundusz P. i Fundusz G. w łącznej kwocie 175.089,88 zł) oddalił apelację i zasądził od J. P. na rzecz organu rentowego kwotę 4.500 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego i zażaleniuowego.

Powyższy wyrok został zaskarżony skargą kasacyjną powoda. Skargę oparto na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego: 1/ art. 116 § 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 749 ze zm.; dalej: „Ordynacja podatkowa”) w związku z art. 31 i 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1442 ze zm.; dalej: „ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych”), przez przyjęcie, że powód odpowiada za zaległości składkowe spółki, pomimo iż faktycznie nie sprawował funkcji członka zarządu spółki za okres, za który rozstrzygnięto jego odpowiedzialność finansową; 2/ art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej, przez wydanie decyzji o odpowiedzialności podatkowej powoda pomimo okoliczności, że od końca roku kalendarzowego, w którym powstała zaległość podatkowa, upłynęło 5 lat; 3/ art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej, przez uznanie, że pozwany wykazał, iż egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, pomimo okoliczności, że bezskuteczność egzekucji nie została potwierdzona przeprowadzeniem stosownego postępowania egzekucyjnego zakończonego formalnym aktem organu egzekucyjnego; 4/ art. 61 § 1 k.c., przez wywiedzenie, że skuteczna rezygnacja z funkcji członka zarządu ma miejsce wyłącznie w sytuacji złożenia i dotarcia oświadczenia woli wobec członków organów spółki, pomimo iż zgodnie ze wskazanym przepisem Kodeksu cywilnego oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) w całości, a także o uchylenie w całości poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w R. z dnia 4 grudnia 2012 r. i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za wszystkie instancje; ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonych wyroków i orzeczenie co do istoty sprawy, przez zmianę zaskarżonych wyroków w całości i uwzględnienie odwołania oraz

zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

Jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych sformułowanych następująco: 1/ czy w świetle art. 116 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej oraz art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, można ponosić odpowiedzialność za zaległości podatkowe spółki, pomimo faktycznego niesprawowania funkcji członka zarządu spółki; 2/ czy w kontekście art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej można wydać (doręczyć) decyzję o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej, jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym powstała zaległość podatkowa upłynęło 5 lat; 3/ czy w kontekście art. 116 Ordynacji podatkowej można przyjąć, iż egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, pomimo nieprzeprowadzenia stosownego postępowania egzekucyjnego zakończonego formalnym aktem organu egzekucyjnego; 4/ czy na podstawie art. 61 § 1 Kodeksu cywilnego skuteczna rezygnacja z funkcji członka zarządu ma miejsce wyłącznie w sytuacji złożenia i dotarcia oświadczenia woli wobec organów spółki, pomimo iż zgodnie ze wskazanym przepisem Kodeksu cywilnego oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podkreślono, że odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe spółki (również z tytułu ubezpieczeń społecznych i innych) ponoszą osoby pełniące funkcje członków zarządu w okresie istnienia danego zobowiązania, którego egzekucja przeciwko spółce okazała się bezskuteczna. Na fakt ponoszenia odpowiedzialności podatkowej członka zarządu nie wpływa okoliczność, czy zostali oni formalnie zgłoszeni do rejestru przedsiębiorców czy też nie. Chodzi o faktyczne bycie organem spółki. Wpis do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego w zakresie powołania członka zarządu w spółce z o.o. ma charakter jedynie deklaracyjny, wobec czego należy uznać, iż sama uchwała o powołaniu osoby na funkcję członka zarządu nie rodzi po jego stronie odpowiedzialność za zobowiązania spółki. Skarżący wskazał, iż w orzecznictwie sądowym istnieją w tym zakresie znaczne rozbieżności. Wyrażany jest pogląd, zgodnie z którym dokonanie

zmian w Krajowym Rejestrze Sądowym nie może stanowić podstawy odpowiedzialności członka zarządu, który skutecznie złożył rezygnację z funkcji.

Odnosząc się do drugiego ze wskazanych zagadnień prawnych skarżący zaznaczył, że w zaistniałym stanie faktycznym decyzja wydana została pomimo upływu okresu przedawnienia. Dotyczy to w szczególności odpowiedzialności za okresy od grudnia 2003 r. do końca 2004 r. Zgodnie z poglądami judykatury, zaskarżona decyzja ma bowiem charakter konstytutywny, tworzy nowe stosunki prawne. Skoro decyzja o odpowiedzialności osoby trzeciej ma charakter konstytutywny, to niezależnie od sformułowania „nie można wydać decyzji” w art. 118 Ordynacji podatkowej, skutki materialnoprawne tej decyzji należy wiązać z jej doręczeniem. Powstanie takiej odpowiedzialności jest uzależnione od czynności organu podatkowego (wydanie decyzji), dopiero jednak z dniem doręczenia tej decyzji można mówić o tym, że powstała odpowiedzialność w zakresie w niej określonym. Skutki materialno prawne, jakie Ordynacja podatkowa wiąże z decyzjami ustalającymi (konstytutywnymi), w każdym wypadku powstają z dniem doręczenia tych decyzji. Na potwierdzenie istniejących rozbieżności w orzecznictwie skarżący powołał wyrok NSA we Wrocławiu z dnia 7 maja 2003 r. (I SA/Wr 2292/00, PP 2003 Nr 10, poz. 63) oraz wyrok WSA w Gliwicach (III SA/GI 378/09, LEX nr 527401).

Uzasadniając trzecie zagadnienie prawne skarżący wskazał, że dla przyjęcia odpowiedzialności członka zarządu spółki z o.o. za zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne konieczne jest ustalenie, że zobowiązania te powstały w czasie pełnienia przez niego obowiązków członków zarządu, przerodziły się w zaległości spółki, a egzekucja przeciwko spółce okazała się bezskuteczna. Oznacza to, że dopiero w razie zaistnienia tych przesłanek ZUS może wydać decyzję zobowiązującą członka zarządu spółki do zapłaty nieuiszczonych przez spółkę składek na ubezpieczenie społeczne. Dochodzenie od członków zarządu odpowiedzialności przewidzianej w art. 116 Ordynacji podatkowej jest niedopuszczalne bez przeprowadzenia egzekucji zakończonej niezaspokojeniem wierzyciela. Bezskuteczność egzekucji, o której mowa w art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej, ma miejsce wówczas, gdy egzekucja dotyczyła całego ujawnionego za pomocą odpowiednich procedur majątku spółki, a wierzyciel wyczerpał wszelkie

sposoby egzekucji, jednak cel egzekucji jakim jest wyegzekwowanie wszystkich zaległości podatkowych, nie został osiągnięty. Na potwierdzenie powyższej tezy skarżący przytoczył dwa wyroki WSA w Gorzowie (z dnia 27 września 2012 r., I SA/Go 348/12 i z dnia 6 września 2012 r., I SA/Go 364/12).

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi do rozpoznania, a w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie od odwołującego się J.P. na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą juretrycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania tej przesłanki przedsądu, jaką jest występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, obowiązkiem skarżącego jest

wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane). Sformułowanie zagadnienia powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego. Nie każde więc orzeczenie, nawet błędnie wydane, zasługuje na kontrolę w postępowaniu kasacyjnym (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147, z dnia 18 marca 2004 r., I PK 620/03, LEX nr 513011, z dnia 8 lipca 2004 r., II PK 71/04, LEX nr 375715 i z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Nie spełnia określonego w art. 398⁹ § 1 k.p.c. wymagania sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w sposób ogólny i nieprecyzyjny, a zwłaszcza ograniczenie się do samego postawienia pytania, bez odniesienia się do problemów interpretacyjnych przepisów (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451 i z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że każde ze sformułowanych przez skarżącego istotnych zagadnień prawnych zostało rozstrzygnięte w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Co do pierwszego z owych zagadnień, zawartych w pytaniu, „czy w świetle art. 116 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej oraz art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, można ponosić odpowiedzialność za zaległości podatkowe spółki, pomimo faktycznego niesprawowania funkcji członka zarządu spółki”) w judykaturze wyrażany jest pogląd, zgodnie z którym przedmiotowa odpowiedzialność członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością obejmuje zaległości z tytułu zobowiązań składowych, które powstały w czasie pełnienia przez daną osobę obowiązków członka zarządu i dotyczy także byłych

członków zarządu spółki. Decydujące w oznaczeniu kręgu osób odpowiedzialnych jest zaś podjęcie przez właściwe organy uchwały o powołaniu i odwołaniu danej osoby z funkcji członka zarządu, a nie sam wpis do rejestru handlowego, który ma deklaracyjny charakter (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2003 r., V CK 198/02, Wokanda 2004 nr 6, poz. 7). Odpowiedzialność ta jest przy tym niezależna od tego, czy zaległości z tytułu składek, których z powodu braku majątku spółki nie można wyegzekwować, powstały z przyczyn zawinionych czy też niezawinionych od członka zarządu (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2006 r., II UK 85/06, OSNP 2007 nr 21-22, poz. 328 i z dnia 2 października 2008 r., I UK 39/08, Monitor Prawa Pracy 2009 nr 5, s. 272).

Odnosnie drugiego ze wskazanych w skardze kasacyjnej istotnych zagadnień prawnych (sformułowanego następująco: czy w kontekście art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej można wydać (doręczyć) decyzję o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej, jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym powstała zaległość podatkowa upłynęło 5 lat) wypada zauważyć, że zagadnienie to zostało jednolicie wyjaśnione w utrwalonej judykaturze Sądu Najwyższego, która przyjmuje, iż przedawnienie zaległości składkowych wynikających z decyzji wydanej na podstawie art. 116 § 1 Ordynacji w związku z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, następuje po upływie 5 lat do końca roku kalendarzowego, w którym decyzja została wydana (art. 24 ust. 5d ustawy systemowej), bez względu na termin doręczenia tej decyzji (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2008 r., I UZP 4/08, OSNP 2009 nr 1-2, poz. 19 oraz wyroki Sądu Najwyższego z: 4 sierpnia 2009 r., I UK 85/09, LEX nr 558289; 16 listopada 2009 r., II UK 111/09, OSNP 2011 nr 11-12, poz. 164; z 27 października 2010 r., III UK 23/10, LEX nr 794798; 22 listopada 2010 r., III UK 27/10, LEX nr 786815; 16 marca 2011 r., I UK 330/10, LEX nr 848138; oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 3 lutego 2012 r., II UK 263/11, LEX nr 1215441).

W kwestii trzeciego zagadnienia prawnego niniejszej skargi kasacyjnej godzi się przytoczyć pogląd wyrażony w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2009 r., I UZP 4/09 (OSNP 2009 nr 23-24, poz. 319), zgodnie z którym bezskuteczność egzekucji, jako przesłanka odpowiedzialności składkowej członka zarządu spółki, powinna być stwierdzona w

postępowaniu w sprawie egzekucji tej właśnie należności i to jeszcze zanim zostanie wydana decyzja stwierdzająca tę odpowiedzialność. Sąd Najwyższy podkreślił jednak, że bezskuteczność egzekucji, rozumiana jako brak możliwości przymusowego zaspokojenia wierzyciela publicznoprawnego w toku wszczętej i przeprowadzonej przez organ egzekucyjny egzekucji skierowanej do majątku spółki może być wykazana nie tylko na podstawie postanowienia o umorzeniu postępowania egzekucyjnego, ale także w inny sposób. Bezskuteczność egzekucji stwierdza się na podstawie okoliczności wynikających z czynności przeprowadzonych w postępowaniu egzekucyjnym, zaś wykazanie bezskuteczności egzekucji może nastąpić w każdej fazie postępowania egzekucyjnego.

Wreszcie co do ostatniego ze sformułowanych przez skarżącego istotnych zagadnień prawnych („czy na podstawie art. 61 § 1 Kodeksu cywilnego skuteczna rezygnacja z funkcji członka zarządu ma miejsce wyłącznie w sytuacji złożenia i dotarcia oświadczenia woli wobec organów spółki, pomimo iż zgodnie ze wskazanym przepisem Kodeksu cywilnego oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią”) wskazać należy na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2010 r. (II UK 157/09, LEX nr 583805), w którym stwierdzono, że z treści art. 202 § 4 k.s.h. wynika, iż mandat członka zarządu spółki kapitałowej wygasa wskutek złożenia rezygnacji. Oświadczenie woli o rezygnacji z funkcji członka zarządu jest jednostronną czynnością prawną, która wywołuje skutek w niej wyrażony (art. 56 k.c.) i prowadzi do wygaśnięcia z mocy prawa korporacyjnego stosunku członkostwa w zarządzie spółki z chwilą zakomunikowania woli rezygnacji (art. 61 § 1 zdanie pierwsze k.c.) właściwemu organowi spółki lub jej reprezentantowi (w rozpoznawanej sprawie drugiemu z członków pełniącemu funkcję prezesa zarządu) w sposób umożliwiający zapoznanie się z treścią złożonej rezygnacji, która nie wymaga ich akceptacji.

Reasumując: wobec wyjaśnienia w orzecznictwie Sądu Najwyższego wszystkich sygnalizowanych przez skarżącego problemów prawnych i w konsekwencji niewykazania powołanej w skardze kasacyjnej przesłanki przedsądu, z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. należało orzec jak w sentencji.

